

ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

της 13ης Ιουλίου 2018

σχετικά με το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων της Ιταλίας για το 2018 και τη διατύπωση γνώμης του Συμβουλίου σχετικά με το πρόγραμμα σταθερότητας της Ιταλίας για το 2018

(2018/C 320/11)

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 121 παράγραφος 2 και το άρθρο 148 παράγραφος 4,

Έχοντας υπόψη τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1466/97 του Συμβουλίου, της 7ης Ιουλίου 1997, για την ενίσχυση της εποπτείας της δημοσιονομικής κατάστασης και την εποπτεία και τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών ⁽¹⁾, και ιδίως το άρθρο 5 παράγραφος 2,

Έχοντας υπόψη τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1176/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Νοεμβρίου 2011, σχετικά με την πρόληψη και τη διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών ⁽²⁾, και ιδίως το άρθρο 6 παράγραφος 1,

Έχοντας υπόψη τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,

Έχοντας υπόψη τα ψηφίσματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου,

Έχοντας υπόψη τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Επιτροπής Απασχόλησης,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Οικονομικής και Δημοσιονομικής Επιτροπής,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Επιτροπής Οικονομικής Πολιτικής,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

- (1) Στις 22 Νοεμβρίου 2017, η Επιτροπή εξέδωσε την ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης, με την οποία σηματοδοτήθηκε η έναρξη του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου του 2018 για τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών. Έλαβε δεόντως υπόψη τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων που διακηρύχθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Επιτροπή στις 17 Νοεμβρίου 2017. Οι προτεραιότητες της ετήσιας επισκόπησης της ανάπτυξης εγκρίθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 22 Μαρτίου 2018. Στις 22 Νοεμβρίου 2017, βάσει του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011, η Επιτροπή εξέδωσε την έκθεση του μηχανισμού επαγρύπνησης, στην οποία η Ιταλία συγκαταλέγεται μεταξύ των κρατών μελών για τα οποία επρόκειτο να πραγματοποιηθεί εμπεριστατωμένη επισκόπηση. Την ίδια ημερομηνία η Επιτροπή εξέδωσε επίσης σύσταση για σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ. Η σύσταση αυτή εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 22 Μαρτίου 2018. Στις 14 Μαΐου 2018, το Συμβούλιο εξέδωσε τη σύσταση για την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ ⁽³⁾ («σύσταση για τη ζώνη του ευρώ»).
- (2) Ως κράτος μέλος με νόμισμα το ευρώ και λαμβανομένης υπόψη της στενής διασύνδεσης των οικονομιών της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, η Ιταλία θα πρέπει να διασφαλίσει την πλήρη και έγκαιρη εφαρμογή της σύστασης για τη ζώνη του ευρώ, όπως αντικατοπτρίζεται στις κατωτέρω συστάσεις 1 έως 4.
- (3) Η έκθεση χώρας του 2018 για την Ιταλία δημοσιεύτηκε στις 7 Μαρτίου 2018. Στην έκθεση αξιολογήθηκε η πρόοδος της Ιταλίας όσον αφορά την εφαρμογή των ειδικών ανά χώρα συστάσεων που εκδόθηκαν από το Συμβούλιο στις 11 Ιουλίου 2017 ⁽⁴⁾, η συνέχεια που δόθηκε στις συστάσεις ανά χώρα που είχαν εκδοθεί κατά τα προηγούμενα έτη και η πρόοδος της Ιταλίας ως προς την επίτευξη των εθνικών στόχων της στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

⁽¹⁾ ΕΕ L 209 της 2.8.1997, σ. 1.

⁽²⁾ ΕΕ L 306 της 23.11.2011, σ. 25.

⁽³⁾ ΕΕ C 179 της 25.5.2018, σ. 1.

⁽⁴⁾ ΕΕ C 261, της 9.8.2017, σ. 1.

Επιπλέον, η έκθεση περιλάμβανε εμπειριστωμένη επισκόπηση δυνάμει του άρθρου 5 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011, τα αποτελέσματα της οποίας δημοσιεύτηκαν επίσης στις 7 Μαρτίου 2018. Από την ανάλυσή της, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Ιταλία αντιμετωπίζει υπερβολικές μακροοικονομικές ανισορροπίες. Πιο συγκεκριμένα, το υψηλό δημόσιο χρέος και η παρατεταμένη υποτονική δυναμική της παραγωγικότητας συνεπάγονται κινδύνους με διασυνοριακό αντίκτυπο, σε ένα πλαίσιο υψηλού αλλά μειούμενου αποθέματος μη εξυπηρετούμενων δανείων και πολύ υψηλής, αν και μειούμενης, ανεργίας. Η ανάγκη να αναληφθεί δράση για να μειωθεί ο κίνδυνος δυσμενών επιπτώσεων για την ιταλική οικονομία και για την Οικονομική και Νομισματική Ένωση, δεδομένου του μεγέθους και του διασυνοριακού ενδιαφέροντος της ιταλικής οικονομίας, είναι ιδιαίτερα σημαντική.

- (4) Στις 16 Μαΐου 2018 η Ιταλία υπέβαλε το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων για το 2018 και το πρόγραμμα σταθερότητας για το 2018. Προκειμένου να ληφθεί υπόψη η διασύνδεσή τους, τα δύο προγράμματα αξιολογήθηκαν ταυτοχρόνως.
- (5) Οι σχετικές συστάσεις ανά χώρα ελήφθησαν υπόψη στον προγραμματισμό των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ) για την περίοδο 2014-2020. Όπως προβλέπεται στο άρθρο 23 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽¹⁾, όπου είναι αναγκαίο για τη στήριξη της εφαρμογής σχετικών συστάσεων του Συμβουλίου, η Επιτροπή μπορεί να ζητήσει από ένα κράτος μέλος να επανεξετάσει και να προτείνει τροποποιήσεις του οικείου συμφώνου εταιρικής σχέσης και των σχετικών προγραμμάτων. Η Επιτροπή έχει παράσχει περαιτέρω λεπτομέρειες σχετικά με το πώς θα μπορούσε να κάνει χρήση της διάταξης αυτής σε κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή των μέτρων που συνδέουν την αποτελεσματικότητα των ΕΔΕΤ με την υγιή οικονομική διακυβέρνηση.
- (6) Η Ιταλία επί του παρόντος υπάγεται στο προληπτικό σκέλος του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης και υπόκειται στον κανόνα για το χρέος. Το πρόγραμμα σταθερότητας του 2018 που υπέβαλε η απερχόμενη κυβέρνηση βασίζεται σε ένα σενάριο τάσεων με την παραδοχή της αμετάβλητης νομοθεσίας. Οι ιταλικές αρχές προβλέπουν βελτίωση του ονομαστικού ελλείμματος από 2,3 % του ΑΕΠ το 2017 σε 1,6 % το 2018 και 0,8 % το 2019, και σε γενικές γραμμές ισοσκελισμένη δημοσιονομική θέση έως το 2020. Ο μεσοπρόθεσμος δημοσιονομικός στόχος, με τη μορφή ισοσκελισμένης δημοσιονομικής θέσης σε διαρθρωτικούς όρους, έχει προγραμματιστεί να επιτευχθεί έως το 2020 και να διατηρηθεί το 2021, ενώ το εκ νέου υπολογισθέν⁽²⁾ διαρθρωτικό ισοζύγιο δίνει ως αποτέλεσμα ένα μικρό διαρθρωτικό έλλειμμα (0,2 % του ΑΕΠ) και για τα δύο έτη. Αφού μειώθηκε ελαφρώς το 2017 (σε 131,8 % του ΑΕΠ, από 132,0 % το 2016), ο δείκτης χρέους της γενικής κυβέρνησης ως προς το ΑΕΠ προβλέπεται στο πρόγραμμα σταθερότητας του 2018 να μειωθεί κατά μία ποσοστιαία μονάδα του ΑΕΠ σε 130,8 % το 2018, φθάνοντας το 122,0 % το 2021, χάρη επίσης στα προβλεπόμενα έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις ύψους 0,3 % ανά έτος κατά την περίοδο 2018-20. Ωστόσο, υπάρχει σοβαρή υστέρηση όσον αφορά την επίτευξη των στόχων σχετικά με τις ιδιωτικοποιήσεις κατά τα τελευταία έτη. Με βάση την παραδοχή της αμετάβλητης πολιτικής, οι εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2018 προβλέπουν χαμηλότερη αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ και υψηλότερο έλλειμμα για το 2019 από ό, τι στο πρόγραμμα σταθερότητας του 2018. Πράγματι, οι προβλέψεις της Επιτροπής δεν ενσωματώνουν αύξηση του ΦΠΑ (0,7 % του ΑΕΠ) που νομοθετήθηκε ως «ρήτρα διασφάλισης» για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων το 2019.
- (7) Στις 23 Μαΐου 2018, η Επιτροπή εξέδωσε έκθεση η οποία καταρτίστηκε σύμφωνα με το άρθρο 126 παράγραφος 3 της ΣΛΕΕ, λόγω της εκ πρώτης όψεως μη συμμόρφωσης της Ιταλίας με τον κανόνα για το χρέος το 2016 και το 2017. Η έκθεση καταλήγει στο συμπέρασμα, μετά την αξιολόγηση όλων των σχετικών παραγόντων, ότι επί του παρόντος θα πρέπει να θεωρείται ότι πληρούται το κριτήριο του χρέους όπως ορίζεται στη Συνθήκη και στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1467/97⁽³⁾ του Συμβουλίου και ότι επομένως δεν είναι δικαιολογημένη η έναρξη διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος, λαμβανομένης ιδίως υπόψη της εκ των υστέρων συμμόρφωσης της Ιταλίας με το προληπτικό σκέλος το 2017. Η Επιτροπή θα επανεκτιμήσει τη συμμόρφωση με βάση τα εκ των υστέρων στοιχεία για το 2018 που πρόκειται να κοινοποιηθούν την άνοιξη του 2019.
- (8) Το πρόγραμμα σταθερότητας του 2018 αναφέρει ότι η δημοσιονομική επίπτωση της έκτακτης εισροής προσφύγων και της προστασίας έναντι σεισμικών κινδύνων είναι σημαντική και παρέχει επαρκή στοιχεία για την έκταση και τη φύση αυτού του πρόσθετου δημοσιονομικού κόστους. Σύμφωνα με την Επιτροπή, οι επιλέξιμες πρόσθετες δαπάνες ανήλθαν το 2017 στο 0,16 % του ΑΕΠ για την έκτακτη εισροή προσφύγων και στο 0,19 % του ΑΕΠ για την προστασία έναντι σεισμικών κινδύνων. Οι διατάξεις του άρθρου 5 παράγραφος 1 και του άρθρου 6 παράγραφος 3 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1466/97 καλύπτουν αυτές τις πρόσθετες δαπάνες, διότι η εισροή προσφύγων και οι σεισμικοί κίνδυνοι συνιστούν ασυνήθεις περιστάσεις, ο αντίκτυπός τους στα δημόσια οικονομικά της Ιταλίας είναι σημαντικός και δεν θα διακυβευόταν η βιωσιμότητα με το να επιτραπεί προσωρινή απόκλιση από την πορεία προσαρμογής προς την κατεύθυνση της επίτευξης του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού στόχου. Ως εκ τούτου, η απαιτούμενη προσαρμογή για την επίτευξη του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού στόχου για το 2017 έχει μειωθεί, προκειμένου να ληφθεί υπόψη το εν λόγω πρόσθετο κόστος.

(1) Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 του Συμβουλίου (ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 320).

(2) Κυκλικά προσαρμοσμένο ισοζύγιο, μη συνυπολογιζόμενων έκτακτων και προσωρινών μέτρων, όπως υπολογίστηκε εκ νέου από την Επιτροπή με χρησιμοποίηση της από κοινού συμφωνηθείσας μεθοδολογίας.

(3) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1467/97 του Συμβουλίου της 7ης Ιουλίου 1997 για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος (ΕΕ L 209 της 2.8.1997, σ. 6).

- (9) Στις 11 Ιουλίου 2017, το Συμβούλιο συνέστησε στην Ιταλία να διασφαλίσει ονομαστικό ρυθμό μείωσης των καθαρών πρωτογενών δημόσιων δαπανών ⁽¹⁾ κατά τουλάχιστον 0,2 % το 2018, ποσοστό που αντιστοιχεί σε ετήσια διαρθρωτική προσαρμογή ύψους 0,6 % του ΑΕΠ. Ταυτόχρονα, αναφέρθηκε ότι η αξιολόγηση του σχεδίου δημοσιονομικού προγράμματος του 2018 και η επακόλουθη αξιολόγηση των δημοσιονομικών αποτελεσμάτων του 2018 θα πρέπει να λάβουν δεόντως υπόψη τον στόχο να επιτευχθεί δημοσιονομικός προσανατολισμός που να συμβάλλει τόσο στην ενίσχυση της συνεχιζόμενης ανάκαμψης όσο και στη διασφάλιση της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών. Μετά την αξιολόγηση της Επιτροπής σχετικά με την ένταση της ανάκαμψης στην Ιταλία, η οποία έλαβε ταυτόχρονα δεόντως υπόψη τις προκλήσεις βιωσιμότητας και διενεργήθηκε στο πλαίσιο της γνωμοδότησης της Επιτροπής για το σχέδιο δημοσιονομικού προγράμματος της Ιταλίας για το 2018, απαιτείται δημοσιονομική διαρθρωτική προσπάθεια ύψους τουλάχιστον 0,3 % του ΑΕΠ για το 2018, χωρίς κανένα πρόσθετο περιθώριο απόκλισης για ένα έτος. Αυτό αντιστοιχεί σε ονομαστικό ρυθμό αύξησης των καθαρών πρωτογενών δημόσιων δαπανών που δεν θα υπερβαίνει το 0,5 %. Λαμβάνοντας αυτό υπόψη στη συνολική αξιολόγηση, με βάση τις εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2018, υπάρχει κίνδυνος σημαντικής απόκλισης από τη συνιστώμενη πορεία προσαρμογής για την επίτευξη του μεσοπρόθεμου δημοσιονομικού στόχου το 2018.
- (10) Το 2019, λόγω του δείκτη χρέους της γενικής κυβέρνησης της Ιταλίας άνω του 60 % του ΑΕΠ και του προβλεπόμενου κενού παραγωγής ύψους 0,5 %, ο ονομαστικός ρυθμός αύξησης των καθαρών πρωτογενών δημόσιων δαπανών δεν θα πρέπει να υπερβεί το 0,1 %, σύμφωνα με τη διαρθρωτική προσαρμογή ύψους 0,6 % του ΑΕΠ που προκύπτει από τον πίνακα απαιτήσεων βάσει του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Σε περίπτωση αμετάβλητων πολιτικών, υπάρχει κίνδυνος σημαντικής απόκλισης από την απαίτηση αυτή το 2019, καθώς και το 2018 και το 2019 συνολικά. Η Ιταλία εκ πρώτης όψεως δεν προβλέπεται να συμμορφωθεί με τον κανόνα για το χρέος το 2018 και το 2019. Εξάλλου, σε ποσοστό περίπου 130 % του ΑΕΠ, ο υψηλός δείκτης δημόσιου χρέους της Ιταλίας συνεπάγεται ότι σημαντικοί πόροι προορίζονται για την κάλυψη του κόστους εξυπηρέτησης του χρέους, εις βάρος κονδυλίων που προωθούν περισσότερο την ανάπτυξη, όπως για την εκπαίδευση, την καινοτομία και τις υποδομές. Γενικά, το Συμβούλιο είναι της γνώμης ότι τα αναγκαία μέτρα πρέπει να ληφθούν από το 2018 για τη συμμόρφωση με τις διατάξεις του συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Θα ήταν συνετό να γίνει χρήση τυχόν έκτακτων εσόδων για την περαιτέρω μείωση του δείκτη χρέους της γενικής κυβέρνησης.
- (11) Οι δαπάνες για συντάξεις γήρατος της Ιταλίας, που αντιστοιχούν σε ποσοστό περίπου 15 % του ΑΕΠ, είναι σήμερα μεταξύ των υψηλότερων στην Ένωση. Οι έμμεσες υποχρεώσεις που προκύπτουν από τη γήρανση του πληθυσμού περιορίστηκαν με τις παρελθούσες συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις, βελτιώνοντας τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της Ιταλίας, επίσης με τη σταδιακή προσαρμογή της ηλικίας συνταξιοδότησης με το προσδόκιμο ζωής. Ωστόσο, οι προϋπολογισμοί τόσο του 2017 όσο και του 2018 περιλάμβαναν διατάξεις οι οποίες αντέστρεψαν εν μέρει τις εν λόγω μεταρρυθμίσεις. Η Ιταλία έχει μεγαλύτερο ποσοστό πληθυσμού ηλικίας άνω των 65 ετών από τον μέσο όρο της Ένωσης. Αυτό προβλέπεται να αυξηθεί περαιτέρω συν τω χρόνω, επιδεινώνοντας την αναλογία εξάρτησης των ηλικιωμένων της Ιταλίας. Ως εκ τούτου, οι συνταξιοδοτικές δαπάνες προβλέπεται να αυξηθούν μεσοπρόθεσμα. Το υψηλό μερίδιο των συντάξεων γήρατος στις δημόσιες δαπάνες περιορίζει επίσης τις άλλες κοινωνικές δαπάνες, μεταξύ άλλων για την καταπολέμηση της φτώχειας, και τις δαπάνες που ευνοούν την ανάπτυξη σε τομείς όπως η εκπαίδευση, της οποίας το μερίδιο στις δαπάνες χαρακτηρίζεται από πτωτική τάση από τις αρχές της δεκαετίας του 2000. Τηρώντας τις αρχές της δίκαιης μεταχείρισης και της αναλογικότητας, θα μπορούσε να επιτευχθεί σημαντική εξοικονόμηση πόρων με παρέμβαση στα υψηλά συνταξιοδοτικά δικαιώματα που δεν αντιστοιχούν σε ανάλογες εισφορές.
- (12) Το φορολογικό σύστημα της Ιταλίας επιβαρύνει σε μεγάλο βαθμό τους τομείς του κεφαλαίου και της εργασίας, πράγμα που έχει δυσμενείς συνέπειες για την οικονομική μεγέθυνση. Παρά την πρόσφατη επέκταση στοχοθετημένων φορολογικών κινήτρων, η φορολογική επιβάρυνση για τους συντελεστές παραγωγής εξακολουθεί να είναι μεταξύ των υψηλότερων στην Ένωση, πράγμα που αποθαρρύνει τις επενδύσεις και την απασχόληση. Υπάρχει περιθώριο να μειωθεί η φορολογική επιβάρυνση με δημοσιονομικά ουδέτερο τρόπο, μέσω στροφής προς φορολογικές βάσεις λιγότερο επιζήμιες για την ανάπτυξη, όπως οι φόροι επί των ακινήτων και της κατανάλωσης. Ο περιοδικός φόρος ακίνητης περιουσίας για την πρώτη κατοικία καταργήθηκε το 2015, μεταξύ άλλων και για τα πλουσιότερα νοικοκυριά. Επιπλέον, οι αντικειμενικές αξίες των ακινήτων είναι σε μεγάλο βαθμό παρωχημένες και ακόμη εκκρεμεί η μεταρρύθμιση για την ευθυγράμμισή τους με τις τρέχουσες αξίες της αγοράς. Ο αριθμός και το μέγεθος των φορολογικών δαπανών, ιδίως όσον αφορά τους μειωμένους συντελεστές τους φόρου προστιθέμενης αξίας, είναι σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα και έχει αναβληθεί περαιτέρω ο εξορθολογισμός τους παρά το γεγονός ότι απαιτείται από την εθνική νομοθεσία. Υπάρχει επίσης περιθώριο να μειωθεί ο φόρος για τις φορολογικά συνεπείς επιχειρήσεις και νοικοκυριά, μέσω της μείωσης της πολυπλοκότητας του φορολογικού κώδικα και της αύξησης του συνολικού επιπέδου φορολογικής συμμόρφωσης. Η επέκταση της υποχρεωτικής έκδοσης ηλεκτρονικών τιμολογίων σε όλες τις συναλλαγές του ιδιωτικού τομέα από το 2019 αποτελεί θετικό βήμα προς την κατεύθυνση αυτή. Ωστόσο, αυξήθηκαν τα νόμιμα κατώτατα όρια για πληρωμές σε μετρητά, πράγμα το οποίο θα μπορούσε να αποθαρρύνει τη χρήση των ηλεκτρονικών πληρωμών, των οποίων η υποχρεωτική φύση μπορεί να βελτιώσει τη φορολογική συμμόρφωση. Το Εθνικό Ινστιτούτο Στατιστικής της Ιταλίας εκτιμά ότι η παραοικονομία ανέρχεται σε περίπου 12,6 % του ΑΕΠ το 2015, αλλά δεν έχει σχεδιαστεί καμία στρατηγική δράση για την αντιμετώπιση αυτής της πρόκλησης. Περίπου το 15,9 % της συνολικής απασχόλησης είναι εν όλω ή εν μέρει αδήλωτο, ενώ το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε σχεδόν 50 % σε ορισμένους τομείς.

⁽¹⁾ Οι καθαρές πρωτογενείς δημόσιες δαπάνες αποτελούνται από τις συνολικές δημόσιες δαπάνες εξαιρουμένων των δαπανών για τόκους, των δαπανών για προγράμματα της Ένωσης που αναπληρώνονται στο σύνολό τους από εννοιακά κονδύλια και των αλλαγών μη διακριτικής ευχέρειας στη χρηματοδότηση των παροχών ανεργίας. Ο εθνικά χρηματοδοτούμενος ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου εξομαλύνεται σε περίοδο τεσσάρων ετών. Συνυπολογίζονται τα μέτρα διακριτικής ευχέρειας ή οι αυξήσεις εσόδων που είναι υποχρεωτικές διά νόμου. Έκτακτα μέτρα από πλευράς τόσο εσόδων όσο και δαπανών συμψηφίζονται.

- (13) Οι επενδύσεις μειώθηκαν δραστικά κατά τη διάρκεια της κρίσης και δεν έχουν ακόμα επανέλθει στα επίπεδα του 2007. Παρά την αύξησή τους το 2017, το επίπεδο των επενδύσεων εξακολουθεί να είναι χαμηλό σε σύγκριση με άλλες χώρες της Ένωσης. Οι ιδιωτικές επενδύσεις είναι ιδιαίτερα χαμηλές, επειδή παρεμποδίζονται από διαρθρωτικούς παράγοντες. Σε αυτούς περιλαμβάνονται το λιγότερο ευνοϊκό επιχειρηματικό περιβάλλον, οι χρηματοοικονομικοί περιορισμοί που σχετίζονται με λιγότερο ανεπτυγμένες κεφαλαιαγορές, η μειωμένη χορήγηση τραπεζικών δανείων και η έλλειψη ατόμων με υψηλά προσόντα, λόγω, μεταξύ άλλων, της διαρροής εγκεφάλων και της περιορισμένης δια βίου μάθησης. Τα άυλα στοιχεία ενεργητικού, όπως η έρευνα και ανάπτυξη, η καινοτομία και η εκπαίδευση των εργαζομένων, έχουν ζωτική σημασία για την παραγωγικότητα και την οικονομική ανάπτυξη και μπορούν εν μέρει να αιτιολογούν τις διαφορές στο επίπεδο παραγωγικότητας των διαφόρων χωρών. Ωστόσο, οι επενδύσεις σε τέτοια περιουσιακά στοιχεία παραμένουν κάτω από τον μέσο όρο της Ένωσης. Αυτό οφείλεται στον μεγάλο αριθμό πολύ μικρών επιχειρήσεων, την έλλειψη εξειδίκευσης της Ιταλίας σε τομείς έντασης γνώσης, την περιορισμένη ψηφιοποίηση και τις περιορισμένες ψηφιακές δεξιότητες. Ταυτόχρονα, οι συνολικές δημόσιες δαπάνες στην έρευνα και ανάπτυξη έχουν μειωθεί. Η χρηματοδότηση των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων εξακολουθεί να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον τραπεζικό τομέα, και ο δανεισμός παραμένει υποτονικός παρά το γεγονός ότι οι δαπάνες χρηματοδότησης βρίσκονται σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα. Επίσης, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των περιφερειών όσον αφορά τις επενδύσεις στην έρευνα και την ανάπτυξη, στην υιοθέτηση των πρόσφατων κινήτρων πολιτικής για καινοτόμες επιχειρήσεις και στην ποιότητα της εκπαίδευσης. Με βάση την τρέχουσα αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των διαφόρων βιομηχανικών μέτρων που τέθηκαν σε εφαρμογή στο πλαίσιο των πρωτοβουλιών «χρηματοδότηση για την ανάπτυξη» και «βιομηχανία/επιχειρήσεις 4.0», θα ήταν σκόπιμο να θεσπιστεί ένα μακροπρόθεσμο πλαίσιο πολιτικής προκειμένου να συνεχιστούν οι επενδύσεις που μπορούν να ενισχύσουν τους διάφορους παράγοντες που στηρίζουν την καινοτομία (π.χ. διαθεσιμότητα πιστώσεων, ισχυρή ερευνητική βάση, υψηλού επιπέδου εκπαίδευση και κατάλληλες δεξιότητες). Κρίνεται επίσης σκόπιμο να ληφθούν υπόψη οι υφιστάμενες διαφορές μεταξύ των περιφερειακών βιομηχανικών και εκπαιδευτικών συστημάτων.
- (14) Η αποτελεσματικότητα του δικαστικού συστήματος της Ιταλίας έχει λίγο μόνο βελτιωθεί κατά τα τελευταία έτη και η διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών εξακολουθεί να αποτελεί πηγή ανησυχίας, ιδίως στους ανώτερους βαθμούς δικαιοδοσίας. Φερ' ειπείν, το 2016, ο χρόνος που χρειαζόταν για την εκδίκαση κατ' αντιδικία αστικών και εμπορικών υποθέσεων εξακολουθούσε να είναι από τους υψηλότερους στην Ένωση σε όλες τις βαθμίδες. Ο αριθμός των εκκρεμών υποθέσεων συνέχισε να αυξάνεται στο Ακυρωτικό Δικαστήριο (Corte suprema di Cassazione), όπου εξακολουθεί να είναι από τους μεγαλύτερους στην Ένωση κατά κεφαλή. Ένας σημαντικός εξουσιοδοτικός νόμος για τον εξορθολογισμό των κανόνων πολιτικής δικονομίας και για την ενίσχυση της αποτροπής καταχρηστικών αγωγών εκκρεμεί στο ιταλικό Κοινοβούλιο εδώ και δύο έτη. Επιπλέον, από τα μέτρα που έχουν θεσπιστεί για τον περιορισμό των διαφορών και την ενίσχυση της δικονομικής πειθαρχίας, η απλουστευμένη διαδικασία (rito sommario) δεν εφαρμόζεται αυτομάτως στα εφετεία, και η χρήση του φίλτρου του απαραδέκτου για τις εφέσεις εξακολουθεί να είναι μη συνεκτική και περιορισμένη στα δευτεροβάθμια δικαστήρια και, ως εκ τούτου, δεν επιφέρει την αναμενόμενη μείωση των εισερχόμενων υποθέσεων. Αντίθετα, το 2016 ο αριθμός των εισερχόμενων αστικών υποθέσεων αυξήθηκε τόσο σε πρώτο όσο και σε δεύτερο βαθμό, επίσης εξαιτίας των σταθερά αυξανόμενων ποσοστών εφέσεων. Ένα αυξανόμενο ποσοστό προσφυγών στο Ακυρωτικό Δικαστήριο χαρακτηρίστηκε अपαράδεκτο κατά το 2016, επιβεβαιώνοντας την πρόσφατη ανοδική τάση. Η ικανότητα του Ακυρωτικού Δικαστηρίου να αντιμετωπίζει τις εισερχόμενες υποθέσεις του επηρεάστηκε αρνητικά στο πλαίσιο της σημαντικής αύξησης εισερχόμενων μη ποινικών υποθέσεων κυρίως λόγω των φορολογικών υποθέσεων, πράγμα που θα μπορούσε να υπονομεύσει τον ρόλο του. Η κατάλληλη εφαρμογή των διαδικαστικών κανόνων, μεταξύ άλλων κατά της κατάχρησης της αντιδικίας, θα μπορούσε επίσης να συμβάλει στην ορθή και αποτελεσματική απονομή της δικαιοσύνης.
- (15) Η διαφθορά εξακολουθεί να αποτελεί μείζονα πρόκληση για το επιχειρηματικό περιβάλλον της Ιταλίας και τις δημόσιες συμβάσεις. Η Ιταλία βελτίωσε το πλαίσιο καταπολέμησης της διαφθοράς με την αναθεώρηση των διατάξεων περί παραγραφής, τη διεύρυνση της προστασίας των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος ώστε να καλύπτει και τους εργαζομένους του ιδιωτικού τομέα και την καλύτερη ευθυγράμμιση της αξιόποινης πράξης της διαφθοράς μεταξύ ιδιωτών με τα διεθνή πρότυπα. Ενώ η εγκριθείσα μεταρρύθμιση των διατάξεων για την παραγραφή δεν σταματά τις προθεσμίες παραγραφής μετά την καταδίκη σε πρώτο βαθμό, σύμφωνα με τις συστάσεις της ομάδας κρατών κατά της διαφθοράς του Συμβουλίου της Ευρώπης, μπορεί να μειώσει τα περιθώρια για καταχρηστικές διαδικασίες ενώπιον της ποινικής δικαιοσύνης ως παρελκυστική τακτική από δικηγόρους σε ανώτερο βαθμό δικαιοδοσίας. Ως εκ τούτου, μπορεί να ελαφρύνει το μακροχρόνιο πρόβλημα ότι οι υποθέσεις διαφθοράς παραγράφονται μετά την έκδοση καταδικαστικών αποφάσεων από πρωτοβάθμια δικαστήρια. Η καταστολή της διαφθοράς θα μπορούσε να βελτιωθεί με την αύξηση της αποτελεσματικότητας της ποινικής δικαιοσύνης. Το 2014 η Ιταλία είχε τον μεγαλύτερο αριθμό εισερχόμενων και εκκρεμών ποινικών υποθέσεων στην Ένωση σε δεύτερο και τρίτο βαθμό, πράγμα που οφείλεται επίσης σε ένα από τα υψηλότερα ποσοστά προσφυγών στο ακυρωτικό δικαστήριο. Το αποτέλεσμα ήταν μια από τις μεγαλύτερες διάρκειες ποινικής δίκης. Η παροχή κινήτρων για τις ταχείες διαδικασίες και η αποθάρρυνση των καταχρήσεων των δικαστικών διαδικασιών θα μπορούσε να συμβάλει στο να καταστεί πιο αποτελεσματική η ποινική δικαιοσύνη και η καταπολέμηση της διαφθοράς. Επιπλέον, η εθνική αρχή καταπολέμησης της διαφθοράς έχει καίριο ρόλο στην εφαρμογή του νέου πλαισίου καταπολέμησης της διαφθοράς.
- (16) Η αύξηση της ποιότητας της ιταλικής δημόσιας διοίκησης θα έχει θετικό αντίκτυπο στο επιχειρηματικό περιβάλλον και τις επενδύσεις, καθώς και στην ικανότητα των επιχειρήσεων να εκμεταλλεύονται ευκαιρίες καινοτομίας. Η μεγάλη διαφοροποίηση μεταξύ των περιφερειών όσον αφορά την ανταπόκριση των φορολογικών διοικήσεων έναντι των επιχειρήσεων δείχνει ότι οι επιχειρηματίες σε συγκεκριμένες περιοχές αντιμετωπίζουν μεγαλύτερα εμπόδια κατά την άσκηση των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων. Το 2015 εκδόθηκε ένας ολοκληρωμένος εξουσιοδοτικός νόμος για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, με τη δυνατότητα να βελτιώσει την αποδοτικότητα προς όφελος της οικονομίας. Έως το τέλος του 2017, η εφαρμογή της μεταρρύθμισης είχε ολοκληρωθεί και τώρα απαιτείται η επιβολή της, ιδίως στις περιοχές με τις χαμηλότερες επιδόσεις. Όσον αφορά τις κρατικές επιχειρήσεις, η μεταρρύθμιση αποσκοπεί

στην καλύτερη ευθυγράμμιση μεταξύ των κανόνων περί κρατικών επιχειρήσεων και των κανόνων περί ιδιωτικών επιχειρήσεων. Οι δεδηλωμένοι στόχοι είναι: ο εξορθολογισμός των επιχειρήσεων κρατικής ιδιοκτησίας μέσω συγχωνεύσεων, εξυγίανσης των μη κερδοφόρων επιχειρήσεων και ιδιωτικοποιήσεων· η αύξηση της αποτελεσματικότητας των υπόλοιπων επιχειρήσεων· και η αποφυγή του μελλοντικού πολλαπλασιασμού των μη αναγκαίων κρατικών επιχειρήσεων. Η εφαρμογή του νέου πλαισίου είναι ζωτικής σημασίας για την επίτευξη αυτών των στόχων. Επιπλέον, οι τοπικές δημόσιες υπηρεσίες είναι προστατευμένες από τον ανταγωνισμό (εντός και έναντι της αγοράς), πράγμα που έχει αντίκτυπο στην αποτελεσματικότητα και την ποιότητα των υπηρεσιών και οδηγεί σε έλλειψη ικανοποίησης των καταναλωτών. Η μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης του 2015 προέβλεπε επίσης ένα νέο πλαίσιο για τη μεταρρύθμιση της διαχείρισης των τοπικών δημόσιων υπηρεσιών. Ωστόσο, τον Νοέμβριο του 2016, το Συνταγματικό Δικαστήριο κήρυξε αντισυνταγματική τη διαδικασία που ακολουθήθηκε για την έκδοση ορισμένων νομοθετικών διαταγμάτων, μεταξύ άλλων και του διατάγματος για τις τοπικές δημόσιες υπηρεσίες. Δεδομένου ότι η προθεσμία του εν λόγω διατάγματος έληξε τον Νοέμβριο του 2016, μια νέα νομοθετική πρωτοβουλία είναι αναγκαία.

- (17) Οι βελτιώσεις στο επιχειρηματικό περιβάλλον θα διευκολύνουν την επιχειρηματικότητα, ενώ οι καλύτεροι όροι-πλαίσιο για τον ανταγωνισμό θα ευνοήσουν την αποτελεσματικότερη κατανομή των πόρων και την αύξηση της παραγωγικότητας. Ο ετήσιος νόμος περί ανταγωνισμού του 2015 εγκρίθηκε στα τέλη Αυγούστου 2017 και πρέπει να εφαρμόζεται ορθά. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά εμπόδια για τον ανταγωνισμό σε ορισμένους τομείς, όπως οι επαγγελματικές υπηρεσίες, οι τοπικές δημόσιες μεταφορές, ο τομέας των σιδηροδρόμων και ο τομέας του λιανικού εμπορίου. Η αύξηση των ανταγωνιστικών διαδικασιών για την ανάθεση δημόσιων συμβάσεων υπηρεσιών και παραχωρήσεων για την πρόσβαση σε δημόσια αγαθά θα έχει θετικό αντίκτυπο στην ποιότητα των υπηρεσιών. Στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, τα οφέλη της πρόσφατης μεταρρύθμισης θα εξαρτηθούν από την έγκαιρη ολοκλήρωση της μεταρρύθμισης, τη συνεπή εφαρμογή των σχεδίων για τις ηλεκτρονικές δημόσιες συμβάσεις και τη συγκέντρωση και την πραγματική ενεργοποίηση του κεντρικού φορέα συγκέντρωσης για τον συντονισμό των πολιτικών (Cabina di regia per gli appalti pubblici).
- (18) Η εμπιστοσύνη των αγορών στις ιταλικές τράπεζες έχει αυξηθεί λόγω των μέτρων που συμφωνήθηκαν το 2017 για την αντιμετώπιση πολλών αδύναμων τραπεζών. Χάρη στη βελτίωση των οικονομικών συνθηκών και την εποπτική πίεση, σημειώθηκε πρόοδος σε ό, τι αφορά τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, αλλά το κληροδοτημένο απόθεμα παραμένει υψηλό. Αυτό περιορίζει την κερδοφορία των τραπεζών και την ικανότητά τους για εσωτερική δημιουργία κεφαλαίων. Ο ρυθμός με τον οποίο εκποιούνται τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, που περιλαμβάνει την εμβάδυνση της δευτερογενούς αγοράς για μη εξυπηρετούμενα δάνεια, θα πρέπει να διατηρηθεί προκειμένου να ενισχυθεί περαιτέρω η χρηματοπιστωτική σταθερότητα και η χορήγηση πιστώσεων προς την πραγματική οικονομία. Θα πρέπει επίσης να υποστηριχθεί η περαιτέρω αναδιάρθρωση και εξυγίανση του ισολογισμού, μεταξύ άλλων για τις μικρές τράπεζες και τις τράπεζες δεύτερης σειράς. Αυτό περιλαμβάνει την αντιμετώπιση της διαρθρωτικά χαμηλής κερδοφορίας των τραπεζών μέσω διεξοδικής μείωσης του κόστους και βελτιστοποίησης του επιχειρηματικού μοντέλου.
- (19) Ενώ οι διάφορες μεταρρυθμίσεις της εταιρικής διακυβέρνησης είναι σε εξέλιξη, η πλήρης εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων των μεγάλων αλλά και των μικρών συνεταιριστικών τραπεζών θα είναι ευνοϊκή για τη συνολική υγεία του τραπεζικού τομέα. Τα πλαίσια αφερεγγυότητας και εκποιήσεων εξακολουθούν να μη συμβάλλουν επαρκώς στην ταχεία επεξεργασία και αναδιάρθρωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Η έγκαιρη έκδοση και εφαρμογή των αναγκαίων νομοθετικών μέτρων για την μεταρρύθμιση του πλαισίου αφερεγγυότητας θα συμβάλει στην αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αδυναμιών. Τα μέτρα που θεσπίστηκαν το 2016 για την επίτευξη της αναγκαστικής εκτέλεσης εμπράγματων ασφαλειών από τις τράπεζες δεν έχει ακόμη αξιοποιηθεί. Το πλαίσιο για την εξωδικαστική αναγκαστική εκτέλεση εμπράγματων εξασφαλίσεων εξακολουθεί να μην εφαρμόζεται πλήρως στα νοικοκυριά και μέχρι πρόσφατα δεν εφαρμόζοταν στις επιχειρήσεις.
- (20) Παρά την πρόοδο λόγω διαφόρων μέτρων πολιτικής που έχουν εγκριθεί κατά τα τελευταία έτη, η πρόσβαση στη χρηματοδότηση εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για τις επενδύσεις και τη χρηματοδότηση για την ανάπτυξη, ιδίως για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Η χρηματοδότηση των επιχειρήσεων εξακολουθεί ως επί το πλείστον να βασίζεται στις τράπεζες, ενώ οι κεφαλαιαγορές είναι λιγότερο ανεπτυγμένες σε σύγκριση με άλλες χώρες της Ένωσης. Το μερίδιο της χρηματοδότησης από ίδια κεφάλαια μεταξύ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων είναι ιδιαίτερα χαμηλό, σε σύγκριση με τον μέσο όρο της Ένωσης. Η εισαγωγή της «έκπτωσης για το μετοχικό κεφάλαιο» ήταν μια σημαντική μεταρρύθμιση, αλλά το επιτόκιο αναφοράς μειώθηκε στη συνέχεια, εξουδετερώνοντας τα ευεργετικά της αποτελέσματα. Η ενίσχυση της πρόσβασης σε χρηματοδότηση με βάση την αγορά για τις επιχειρήσεις θα αποτελέσει ουσιαστικό συστατικό για τη διαφοροποίηση των πηγών χρηματοδότησης των επιχειρήσεων με σκοπό τη στήριξη των επενδύσεων και την ανάπτυξη.
- (21) Οι θεσμικοί φορείς της αγοράς εργασίας έχουν μεταρρυθμιστεί ουσιαστικά κατά τα τελευταία έτη. Οι συνθήκες της αγοράς εργασίας εξακολουθούν να βελτιώνονται, καθώς η απασχόληση σε όρους αριθμού εργαζομένων αυξήθηκε κατά 1,2 % το 2017 σε πάνω από 23 εκατομμύρια άτομα, επιστρέφοντας στα προ της κρίσης επίπεδα. Το ποσοστό απασχόλησης (των ατόμων ηλικίας 20-64 ετών) αυξήθηκε σε πάνω από 62 % το προηγούμενο έτος, αν και σε μεγάλο βαθμό βασίζεται σε θέσεις προσωρινής απασχόλησης. Ωστόσο, αυτό εξακολουθεί να είναι αισθητά χαμηλότερο από το μέσο όρο της Ένωσης. Το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε στο 11,2 % το 2017, αλλά ο συνολικός αριθμός δεδουλευμένων ωρών εξακολουθεί να είναι σημαντικά χαμηλότερος σε σχέση με πριν από την ύφεση. Παρά τις βελτιώσεις, η μακροχρόνια ανεργία και η ανεργία των νέων εξακολουθούν να είναι υψηλές, πράγμα που δημιουργεί κινδύνους για την κοινωνική συνοχή και την ανάπτυξη. Ανερχόμενο σε 20,1 % το 2017, το ποσοστό των νέων που βρίσκονται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης εξακολουθεί να είναι μεταξύ των υψηλότερων στην Ένωση, με μεγάλες και επίμονες διαφορές μεταξύ των περιφερειών.

- (22) Οι διαπραγματεύσεις σε επίπεδο επιχειρήσεων ή σε εδαφικό επίπεδο εξακολουθεί να είναι περιορισμένες, λόγω, μεταξύ άλλων, της εξάπλωσης των μικρών επιχειρήσεων στην Ιταλία. Αυτό μπορεί να εμποδίσει την ταχεία προσαρμογή των μισθών στις τοπικές οικονομικές συνθήκες. Στα τέλη Φεβρουαρίου 2018, η Confindustria και οι τρεις μεγάλες ιταλικές συνδικαλιστικές οργανώσεις (Cgil, Cisl και Uil) υπέγραψαν συμφωνία-πλαίσιο που τονίζει το ρόλο των δευτεροβάθμιων διαπραγματεύσεων, αυξάνοντας την ασφάλεια δικαίου μέσω της θέσπισης σαφέστερων κανόνων για την εκπροσώπηση των κοινωνικών εταίρων στις διαπραγματεύσεις. Οι φορολογικές εκπτώσεις για μισθολογικές αυξήσεις που συνδέονται με την παραγωγικότητα και καθορίζονται από δευτεροβάθμιες συμφωνίες ενισχύθηκαν το 2017, αλλά η αποτελεσματικότητά τους είναι δύσκολο να εκτιμηθεί. Ενώ ο συνολικός αριθμός των συλλογικών συμβάσεων έχει αυξηθεί, μικρό μόνο ποσοστό αυτών υπογράφονται από τις κύριες συνδικαλιστικές οργανώσεις και ενώσεις εργοδοτών.
- (23) Η μεταρρύθμιση των ενεργών πολιτικών για την αγορά εργασίας που παρουσίασε ο νόμος για την απασχόληση σημείωσε μικρή πρόοδο το 2017. Η κατάρτιση και η επανειδίκευση είναι ιδιαίτερες σημαντικές, αν ληφθεί υπόψη η αυξημένη ευελιξία στην ιταλική αγορά εργασίας και το αυξανόμενο μερίδιο των συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου. Δεν έχουν ακόμη εφαρμοστεί γενικά δεσμευτικά πρότυπα υπηρεσιών και οι υπηρεσίες απασχόλησης εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν έλλειψη προσωπικού και ανεπαρκή παρακολούθηση, αν και ο νέος νόμος περί προϋπολογισμού για το 2018 διέδωσε στις περιφέρειες επιπλέον χρηματοδοτικούς και ανθρώπινους πόρους για τις δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης. Η αύξηση του αριθμού των μελών του προσωπικού και η εξασφάλιση ότι διαθέτουν επαρκή προσόντα για την παροχή υπηρεσιών απασχόλησης και κοινωνικών υπηρεσιών, είναι επίσης ζωτικής σημασίας για την ορθή εφαρμογή του καθεστώτος που θεοπίστηκε το 2018 για την καταπολέμηση της φτώχειας και για τις «Εγγυήσεις για τη νεολαία», που αποσκοπούν στην έγκαιρη παροχή κατάλληλης προσφοράς εργασίας ή κατάρτισης στους νέους που χρήζουν βοήθειας.
- (24) Το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, παρότι αυξάνεται, εξακολουθεί να είναι από τα χαμηλότερα στην Ένωση. Ο αντίκτυπος των πρόσφατων μέτρων, που επικεντρώνονται στην καταβολή μετρητών ανά γέννηση τέκνου χωρίς έλεγχο των πόρων διαβίωσης, δεν έχει αξιολογηθεί από τις ιταλικές αρχές. Τα στοιχεία δείχνουν ότι οι εν λόγω μεταβιβάσεις μετρητών δεν μπορεί να είναι αποτελεσματικές για την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας. Επιπλέον, δεν είναι πιθανό να οδηγήσουν σε αύξηση του ρυθμού των γεννήσεων, που παραμένει στάσιμος σε πολύ χαμηλά επίπεδα κατά τα τελευταία 20 έτη. Δεν υπάρχει μια συνολική στρατηγική για το συνδυασμό της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής. Οι ελλείψεις αυτές αντικατοπτρίζονται από την έλλειψη σχεδιασμού της γονικής άδειας με ισόρροπη συμμετοχή των φύλων, ελαστικές εργασιακές ρυθμίσεις και ανεπαρκή παροχή κατάλληλων, οικονομικά προσίτων και ποιοτικών υπηρεσιών φροντίδας παιδιών και άλλων υπηρεσιών οικογενειακής φροντίδας.
- (25) Η θέσπιση μέτρων για την αύξηση του ανθρώπινου κεφαλαίου και των δεξιοτήτων θα συμβάλει στη βελτίωση της απασχολησιμότητας και την κάλυψη των μελλοντικών αναγκών της αγοράς εργασίας. Η συνολική ποιότητα της σχολικής εκπαίδευσης στην Ιταλία παρουσιάζει βελτίωση, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλες περιφερειακές διαφορές. Το ποσοστό των μαθητών που εγκαταλείπουν το σχολείο χωρίς πτυχίο παραμένει πάνω από το μέσο όρο της Ένωσης, ιδίως στους μαθητές που έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό (30,1 % σε σύγκριση με τον μέσο όρο της Ένωσης που είναι 19,4 %). Η εφαρμογή της σχολικής μεταρρύθμισης είναι σε μεγάλο βαθμό σε καλό δρόμο, και η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση βελτιώνονται. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση, που υποχρηματοδοτείται σοβαρά με δημόσιες δαπάνες που αντιπροσωπεύουν λιγότερο από το 0,4 % του ΑΕΠ, χαρακτηρίζεται από υψηλά ποσοστά εγκατάλειψης των σπουδών και παρατεταμένες περιόδους σπουδών. Κατά συνέπεια, το μορφωτικό επίπεδο είναι ένα από τα χαμηλότερα στην Ένωση (26,9 % του πληθυσμού ηλικίας 30 έως 34 ετών). Το ποσοστό συμμετοχής των ενηλίκων σε προγράμματα μάθησης αυξάνεται, αλλά εξακολουθεί να είναι μεταξύ των χαμηλότερων στην Ένωση, ιδίως για ενηλίκους με χαμηλό επίπεδο δεξιοτήτων. Η αναβάθμιση των δεξιοτήτων και η επανειδίκευση θα πρέπει να ενισχυθούν, ενώ οι εργοδότες θα πρέπει να ενθαρρύνονται να παρέχουν περισσότερες ευκαιρίες μάθησης για το εργατικό δυναμικό. Η εφαρμογή της ολοκληρωμένης εθνικής «στρατηγικής για τις δεξιότητες» που ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2017 θα είναι κείρας σημασίας.
- (26) Σε αντίθεση με την τάση που επικρατεί στην Ένωση, το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού συνέχισε να αυξάνεται και, ανερχόμενο σε 30 % το 2016, ήταν αρκετά πάνω από τον μέσο όρο της Ένωσης. Αυτό αφορά ιδίως τα παιδιά, τους εργαζόμενους με συμβάσεις προσωρινής εργασίας και τους μετανάστες. Η εισοδηματική ανισότητα είναι υψηλή και αυξάνεται. Το 2016, το εισόδημα του πλουσιότερου 20 % των νοικοκυριών ήταν 6,3 φορές υψηλότερο από το αντίστοιχο του φτωχότερου 20 % του πληθυσμού. Το ποσοστό αυτό είναι ακόμη υψηλότερο για τα άτομα σε ηλικία εργασίας, δεδομένου ότι δεν περιλαμβάνεται η αναδιανεμητική επίπτωση των συντάξεων. Η θέσπιση ενός νέου μόνιμου συστήματος για την αντιμετώπιση της φτώχειας (Reddito di Inclusione) αποτελεί σημαντικό βήμα προόδου στον τομέα των κοινωνικών πολιτικών. Σχεδιασμένο ως καθολική μεταβίβαση για άτομα, που πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις σχετικά με τη φτώχεια, το πρόγραμμα αναμένεται να αυξήσει τον τρέχοντα χαμηλό αντίκτυπο των κοινωνικών παροχών στη μείωση της φτώχειας. Το σύστημα βασίζεται σε στέρεους μηχανισμούς διακυβέρνησης και θα υπόκειται σε συστηματική αξιολόγηση. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι το σύστημα προβλέπει επίσης σημαντική ενίσχυση των κοινωνικών υπηρεσιών της χώρας και προς το παρόν πάσχουν από έλλειψη προσωπικού. Η στενότερη συνεργασία μεταξύ των κοινωνικών υπηρεσιών και των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης, καθώς και η διάθεση επαρκών πόρων θα έχει καθοριστική σημασία για την ομαλή εφαρμογή της μεταρρύθμισης. Το πρόγραμμα ενσωματώνει το προηγούμενο σύστημα ενίσχυσης των ανέργων (ASDI), ως ένα πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση του εξορθολογισμού των κοινωνικών δαπανών. Το σύστημα ιατροφαρμακευτικής περιθαλψής της Ιταλίας παρέχει καθολική κάλυψη και η υγεία του πληθυσμού, είναι καλό συνολικά· ωστόσο, οι αναφερόμενες από τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους μη καλυπτόμενες ανάγκες ιατροφαρμακευτικής περιθαλψής είναι υψηλές, και εξακολουθούν να υφίστανται διαφορές μεταξύ των περιφερειών όσον αφορά την οργάνωση και την ποιότητα της παρεχόμενης περιθαλψής. Η Ιταλία κατέβαλε ορισμένες προσπάθειες για την εξασφάλιση κατάλληλης πρόσβασης στην ιατροφαρμακευτική περιθαλψη για όλους, μεταξύ άλλων με την αναθεώρηση και επέκταση της δέσμης ελάχιστων νόμιμων παροχών των υπηρεσιών περιθαλψής.

- (27) Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου του 2018, η Επιτροπή προέβη σε ολοκληρωμένη ανάλυση της οικονομικής πολιτικής της Ιταλίας και τη δημοσίευσε στην έκθεση του 2018 για τη χώρα. Επίσης αξιολόγησε το πρόγραμμα σταθερότητας για το 2018, το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων για το 2018, καθώς και τη συνέχεια που δόθηκε στις συστάσεις που είχαν απευθυνθεί προς την Ιταλία κατά τα προηγούμενα έτη. Η Επιτροπή έλαβε υπόψη όχι μόνον τη συνάφειά τους για την άσκηση βιώσιμης δημοσιονομικής και κοινωνικοοικονομικής πολιτικής στην Ιταλία, αλλά και το βαθμό συμμόρφωσής τους με τους κανόνες και τις κατευθύνσεις της Ένωσης, δεδομένης της ανάγκης ενδυνάμωσης της συνολικής οικονομικής διακυβέρνησης της Ένωσης, μέσω της συνεκτίμησης στοιχείων σε ενωσιακό επίπεδο κατά τη διαμόρφωση μελλοντικών εθνικών αποφάσεων.
- (28) Υπό το πρίσμα της αξιολόγησης αυτής, το Συμβούλιο εξέτασε το πρόγραμμα σταθερότητας για το 2018 και η γνώμη ⁽¹⁾ του αποτυπώνεται ιδίως στη σύσταση 1 κατωτέρω.
- (29) Υπό το πρίσμα της εμπειριστατωμένης επισκόπησης της Επιτροπής και της παρούσας αξιολόγησης, το Συμβούλιο εξέτασε το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων του 2018 και το πρόγραμμα σταθερότητας του 2018. Οι συστάσεις που απηύθυνε σύμφωνα με το άρθρο 6 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011 αποτυπώνονται στις συστάσεις 1 έως 4 κατωτέρω.

ΣΥΝΙΣΤΑ στην Ιταλία να λάβει μέτρα το 2018 και το 2019 προκειμένου:

1. Να διασφαλίσει ότι ο ονομαστικός ρυθμός αύξησης των καθαρών πρωτογενών δημόσιων δαπανών δεν θα υπερβεί το 0,1 % το 2019, ποσοστό που αντιστοιχεί σε ετήσια διαρθρωτική προσαρμογή ύψους 0,6 % του ΑΕΠ. Να χρησιμοποιήσει τα έκτακτα έσοδα για να επιταχύνει τη μείωση του δείκτη χρέους γενικής κυβέρνησης. Να ελαφρύνει τη φορολόγηση της εργασίας, μεταξύ άλλων με τη μείωση των φορολογικών δαπανών και τη μεταρρύθμιση των παρωχημένων κτηματολογικών αξιών. Να εντείνει τις προσπάθειες για την αντιμετώπιση της παραοικονομίας, μεταξύ άλλων ενισχύοντας την υποχρεωτική χρήση των ηλεκτρονικών πληρωμών μέσω χαμηλότερων κατώτατων νομίμων ορίων για τις πληρωμές σε μετρητά. Να μειώσει το μερίδιο των συντάξεων γήρατος στις δημόσιες δαπάνες ώστε να δημιουργηθεί χώρος για άλλες κοινωνικές δαπάνες.
2. Να μειώσει τη διάρκεια των αστικών δικών σε όλες τις βαθμίδες της δικαιοσύνης μέσω της επιβολής και του εξορθολογισμού των διαδικαστικών κανόνων, περιλαμβανομένων των υπό εξέταση από το νομοθέτη. Να επιτύχει αποτελεσματικότερη πρόληψη και καταστολή της διαφθοράς μέσω της μείωσης της διάρκειας των ποινικών δικών και της εφαρμογής του νέου πλαισίου για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Να διασφαλίσει την επιβολή του νέου πλαισίου για τις επιχειρήσεις κρατικής ιδιοκτησίας και να αυξήσει την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα των δημόσιων υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο. Να αντιμετωπίσει τους περιορισμούς στον ανταγωνισμό, μεταξύ άλλων στον τομέα των υπηρεσιών, με μέσα όπως ένα νέο ετήσιο νόμο περί ανταγωνισμού.
3. Να διατηρήσει το ρυθμό μείωσης του υψηλού αποθέματος μη εξυπηρετούμενων δανείων και να στηρίξει την περαιτέρω αναδιάρθρωση και ενοποίηση των ισολογισμών των τραπεζών, μεταξύ άλλων για τις μικρές και μεσαίες τράπεζες, και να εφαρμόσει ταχέως τις μεταρρυθμίσεις σε θέματα αφερεγγυότητας. Να βελτιώσει την πρόσβαση βάσει της αγοράς στη χρηματοδότηση για τις επιχειρήσεις.
4. Να επιταχύνει την εφαρμογή της μεταρρύθμισης των ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας, ώστε να εξασφαλίζεται ίση πρόσβαση σε αποτελεσματική βοήθεια για την αναζήτηση εργασίας και την κατάρτιση. Να ενθαρρύνει τη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας μέσω μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής, που θα περιλαμβάνει τον εξορθολογισμό των πολιτικών στήριξης της οικογένειας και την αύξηση της κάλυψης των υπηρεσιών παιδικής μέριμνας. Να προωθήσει την έρευνα, την καινοτομία, τις ψηφιακές δεξιότητες και τις υποδομές μέσω καλύτερα στοχευμένων επενδύσεων και να αυξήσει τη συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση επαγγελματικής κατεύθυνσης.

Βρυξέλλες, 13 Ιουλίου 2018.

Για το Συμβούλιο

Ο Πρόεδρος

H. LÖGER

⁽¹⁾ Δυνάμει του άρθρου 5 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1466/97.